

DVANAESTERAČKA LEGENDA O SVETOM JERONIMU

Anica NAZOR, Zagreb

Dvanaesteračka *Legenda o sv. Jeronimu* štampana je na koncu glagoljske knjige *Transit sv. Jerolima* u Senju god. 1508. Toj se pjesmi, koja počinje riječima: *Anjelske kriposti vse nebeskoga hora*, u posljednje vrijeme poklonilo nešto više pažnje i njeno se autorstvo pripisuje Marku Maruliću.

Prof. Stjepan Ivšić prvi je uočio da se na koncu senjskog štampanog *Transita* nalazi pjesma i prvi ju je objavio u latiničkoj transkripciji u *Nastavnom vjesniku* XXXIX (Zagreb 1930, str. 1—10) u raspravi: »Hrvatska glagoljska dvanaesteračka legenda o sv. Jeronimu«. U toj raspravi autor sumnja da je pjesma prijevod i kaže: »Iako je prozni tekst 'Transita' prijevod, za spomenutu legendu ne mogu tvrditi da je nastala prema jednakoj latinskoj ili talijanskoj pjesmi, jer je, koliko poznajem ostale *Transite sv. Jeronima*, ne nalazim u njima«. ¹ Kako je sv. Jeronim bio u osobitoj cijeni baš kod Hrvata — smatra nadalje prof. Ivšić — dvanaesteračka je *Legenda o njemu* mogla nastati samostalno kod nas prema kojoj starijoj legendi o sv. Jeronimu u prozi. Neki pak tekstualni i ritmički elementi navode na pomisao »da legenda o sv. Jeronimu nije u 'Transitu' štampana u iskonskom liku, i da je prije nego što je štampana, mogla teći u rukopisima«. ² Da je dvanaesteračka *Legenda o sv. Jeronimu* zabilježena u rukopisu prije nego što je štampana glagoljicom u Senju god. 1508. misli i prof. Carlo Verdiani, koji je istu pjesmu našao u hrvatsko-latiničkom rukopisu s kraja 15. ili početka 16. st. Rukopis je našao u biblioteci Laurenziana u Firenci i nazvao ga: »Codice Dalmatico-Laurenziano«. O njemu je napisao studiju pod naslovom: »Il codice Dalmatico-Laurenziano. Ms. Croato dei primi decenni del

¹ S. Ivšić, o. c., str. 3.

² S. Ivšić, o. c., str. 5.

XVI secolo« (Ricerche Slavistiche, vol. V, god. 1957, str. 29—141). Između ostalog prof. Verdiani je tu objavio tekst *Legende* dajući i varijante iz štampanog senjskog *Transita* (prema Ivšićevu izdanju). Prof. Verdiani zatim u raspravi: »Prose e versi inediti di Marco Marulo nel Codice Dalmatico-Laurenziano« (Ricerche slavistiche, vol. VI, god. 1958, str. 119—149) smatra da je autor pjesme, tj. *Legende*, i drugih priloga u Laurencijanskom kodeksu pjesnik Marko Marulić.

Već je i F. Fancev u članku: »Nova poezija Splitsanina Marka Marulića« (Rad JAZU br. 245, Zagreb 1933) pomišljao da bi pjesma »Anjelske kriposti« (dakle naša *Legenda*) mogla biti ono Marulićevo djelo o sv. Jeronimu koje spominje Julije Bajamonti pod naslovom: »Hvale slavnomu popu i svete crkve učitelju blaženomu Hieronimu, po Marku Marulu, njegovu devotu.«³ Fancev kaže da se pjesma »Anjelske kriposti« sačuvala »i u jednom od štampanoga teksta nezavisnom prijepisu iz sredine 16. st. koji je pisan negdje u srednjoj Dalmaciji, a čuva se u jednom zborniku dubrovačke franjevačke knjižnice pod br. 397.«⁴

Prof. Franjo Švelec je u raspravi: »Mavro Vetranović« (Radovi Instituta JAZU u Zadru VI—VII, Zagreb 1960, str. 327—328) također pretpostavio da bi autor dvanaesteračke *Legende o sv. Jeronimu* mogao biti Marko Marulić. Zatim je u radu: »Autor dvanaesteračke legende o sv. Jeronimu« (Ivšićev zbornik, Zagreb 1963, str. 353—362) analizom stila, jezika i versifikacije došao do zaključka »da je to djelo napisao Marko Marulić, najvjerojatnije u mlađim danima.«⁵

No kako se *Legenda* našla uz jedan vrlo opširan prozni tekst, koji također govori o sv. Jeronimu (pretežno o Jeronimovoj smrti i čudesima poslije njegove smrti), postavlja se pitanje: u kakvu odnosu stoji ta pjesma prema proznom dijelu teksta. Nije li prevodilac proznog teksta ujedno i autor stihova? Ili, ako pitanje postavimo obrnuto, nije li onaj tko je spjevao *Legendu o sv. Jeronimu* preveo i djelo koje se odnosi na nj? Ovako postavljeno pitanje teoretski dopušta mogućnost Marulićeva sudjelovanja u prevođenju *Transita*. Stoga prof. Vjekoslav Štefanić kaže, govoreći o toj pjesmi u svom radu: »Glagoljski Transit svetog Jeronima u starijem prijevodu« (Radovi Staroslavenskog instituta u Zagrebu, knj. 5, 1964): »Čak se sada može otvoriti pitanje eventualne suradnje Marka Marulića na

³ kako to navodi I. Milčetić u radu: »Dr. Julije Bajamonti i njegova djela«, Rad JAZU, br. 192, str. 130.

⁴ F. Fancev, Nova poezija Splitsanina Marka Marulića, str. 10.

⁵ F. Švelec, o. c., str. 361.

senjskom izdanju *Transita*. Na to nas pomalo ovlašćuje spoznaja do koje je došao profesor Josip Hamm, a to je da je naš Marulić poznavao hrvatskoglagoljsku pismenost, posebno glagoljski tekst *Judite*« (str. 150).

Da se riješi pitanje Marulićeva sudjelovanja u prevođenju senjskog glagoljskog *Transita* iz god. 1508, posebno sam proučila to djelo⁶ i utvrdila da je njegov prozni dio doista prijevod i da mu je kao predložak poslužio talijanski štampani *Transit*. Za *Legendu* međutim nisam mogla pronaći adekvatne stihove u talijanskim štampanim *Transitima*. Da se riješi definitivno pitanje nije li ipak *Legenda* prijevod — ističe prof. Ivšić u spomenutom radu — trebalo bi »ogledati sva izdanja latinskih i talijanskih *Transita* sv. Jeronima«. No pregledati sva latinska i talijanska izdanja nije jednostavan zadatak kada se uzme u obzir da je samo do god. 1500. štampano preko 20 talijanskih izdanja⁷ i da su primjerci tih izdanja razasuti po cijelom svijetu. Ali kada se međusobno usporede talijanski⁸ *Transiti*, onda, čini se, takav posao nije ni potreban. Tražeći naime direktni predložak senjskom glagoljskom *Transitu*, međusobno sam uspoređivala talijanska izdanja. Imala sam na raspolaganju 5 izdanja talijanskih inkunabula i to: Petrijevo izdanje, štampano u Veneciji god. 1475. (mikrofilm primjerka koji se nalazi u Nacionalnoj biblioteci u Beču), izdanje što ga je priredio Michele Manzolo da Parma u Trevisu 29. III 1480. (originalni primjerak koji se nalazi u Šibeniku u knjižnici franjevac konventualaca), zatim izdanje što ga je štampano Marcus Q. Petri Antonii de Cribellariis u Veneciji god. 1480. (mikrofilm primjerka iz Nacionalne biblioteke u Parizu), izdanje Annibale da Foxio da Parma, Venecija 1. VI 1487. (originalni primjerak u kaptolskoj knjižnici u Zadru) i izdanje Francesca Buonacorsi u Firenci 13. II 1490. (originalni primjerak u Arheološkom muzeju u Splitu). Navedena se talijanska izdanja međusobno neznatno razlikuju. Razlikovanja su najčešće tehničke prirode. Jedino se Buonacorsijevo izdanje nešto više razlikuje u jeziku, jer je ono štampano »in lingua fiorentina«. Većih sadržajnih razlikovanja nema među spomenutim (a vjerojatno ih nema ni u ostalim) izdanjima. To potvrđuju i opisi nekih inkunabula kao što je npr. *Catalogue of books printed in the XVth*

⁶ O senjskom *Transitu*, njegovu predlošku i jeziku bit će govora u posebnoj studiji.

⁷ Samo L. Hain navodi 19 talijanskih izdanja u svom djelu: »Repertorium bibliographicum, Stuttgart 1826—1827.

⁸ U posebnom radu pokazat ću odnos talijanskih prijevoda prema latinskom predlošku kao i to da se senjski prevodilac nije služio latinskim izdanjem *Transita*, pa prema tome nije iz njega mogao ni prevesti stihove.

century now in the British museum (Published by the trustees of the British Museum, London 1963), zatim *Catalogue des livres imprimés au quinzième siècle des bibliothèques de Belgique* (M. — Louis Polain, Bruxelles 1932). Iz tih opisa, a naročito iz direktnih uspoređivanja navedenih pet izdanja *Transita*, može se zaključiti da talijanski *Transiti* imaju isti sadržaj i da su se vjerojatno prešampavala jedno iz drugoga. Na to upućuje i djelomično uspoređivanje s inkunabulom od god. 1473. (Venecija — Nicolao Truno Duce Venetiarum regnante impressum fuit hoc opus foeliciter — po originalnom primjerku u Vatikanskoj biblioteci) i djelomično uspoređivanje sa dva izdanja štampana poslije god. 1500. (1. stampato in Venetia p(er) Guglielmo Fo(n)taneto da Mo(n)serrato Nel anno del Nostro signore 1519 a di 4 de Aprile, 2. in Venetia per Agostino Bi(nte)lone l' Anno 1547) primjerci koji se nalaze također u Vatikanskoj biblioteci. Svi spomenuti talijanski tekstovi imaju na koncu molitvu sv. Jeronimu u stihovima i to obično pod naslovom: »Oratione devotissima dedicata a sancto hieronymo«. ⁹ Stihovi su u svim tim izdanjima isti s neznatnim i vrlo sitnim razlikovanjima tehničke prirode — kao uostalom i prozni dio. S tim stihovima naša *Legenda* nema nikakve veze. ¹⁰ Daljnje traganje za eventualnim talijanskim predloškom našoj dvanaesteračkoj *Legendi o sv. Jeronimu* ne bi, po mom mišljenju, dalo novih rezultata. Ono bi samo sa više statističkih podataka pokazalo da *Legenda* nije prevedena iz talijanskog predloška, iako je *Transit* u kojem se ona našla preveden s talijanskog. Po uzoru na molitvu u stihovima, koja se nalazi na koncu talijanskog predloška, senjski je prevodilac na koncu svoga prijevoda uvrstio također stihove o sv. Jeronimu koji su mu bili već poznati na vlastitom jeziku.

⁹ Naslov iz talijanskog Foxijeva izdanja iz god. 1487.

¹⁰ Da se o tom uvjerimo, navest ću iz Foxijeva izdanja prve dvije i posljednju strofu:

Ieronymo doctore sauiò & discreto
Lume di nostra chiesa: & grande splendore
De la fede christiana per suo merito

Tu sei presente a quel padre & signore
Che per l humana gente pati morte
Et per la facia uedi el creatore...

Ma facia stima di spirituali
Et driza ogni mio polso & ogni uena
Fuor di piacerte terreni abiecti & fralli
A quella sancta uita in ciel serena?

Na osnovi analize senjskog prijevoda *Transita* može se zaključiti da njegov prevodilac nije pjesnik, a pogotovu ne pjesnik koji bi mogao pjevati u tako složenu stihu kao što je dvanaesterac s dvostrukim srokom u kojemu je *Legenda* ispjevana. Da prevodilac *Transita* nije i autor *Legende* pokazuju i neki sadržajni podaci. U *Legendi* su naime opjevani samo momenti iz života sv. Jeronima među kojima je naročito opširno opjevano čudo sv. Jeronima s lavom (od 148 stihova — koliko ih *Legenda* broji u *Transitu* — 38 govori o tom čudu). Naprotiv o njegovim čudesima poslije smrti, o kojima se u *Transitu* mnogo govori (ona su i osnovni sadržaj *Transita*) u *Legendi* nema ni riječi. Stoga je teško pretpostaviti da onaj tko je prevodio tekst o čudesima sv. Jeronima poslije njegove smrti (a među njima ima vrlo zanimljivih i lijepo ispričanih — npr. čudo o Titovu obraćenju, čudo o arhibiskupu Silvanu) ne bi o njima ništa progovorio i u stihovima.

U jeziku ima također nekoliko markantnijih crta koje pokazuju da autor *Legende* i prevodilac *Transita* nisu sa istog jezičnog područja. Markantnija je jezična crta refleks jata. Na mjestu praslavenskog jata u *Legendi* redovito nalazimo njegov refleks *i*, dok je u *Transitu* miješanje refleksa *i* i *e* vrlo česta pojava. Refleks *e* na mjestu jata u *Legendi* — i to u štampanoj, senjskoj varijanti — nalazimo u obliku *veromъ* st. 20, dok u latiničkom Laurencijanskom zborniku imamo oblik *uirom*.¹¹ U štampanom tekstu *Legende* dolazi i oblik *poluvěrcě* st. 17 (pisano dakle sa jatom), u Laurencijanskom zborniku taj oblik glasi *Poluuirshe*.¹² Riječ *vera* sa ekavskim — pored ikavskog refleksa — zasvjedočena je u spomenicima 15. i 16. st. i sa istočnočakavskog jezičnog područja, pa prema tome i u Marulićevu jeziku¹³. Uostalom u senjskoj štampanoj varijanti taj bi se ekavski oblik mogao objasniti i podsvjesnom intervencijom korektora, koji je vjerojatno bio sam prevodilac *Transita* (o tome na drugom mjestu). Prevodilac *Transita* u svom tekstu upotrebljava samo oblike sa *e* (*vera* 142, *vere* 19,86, *veru* 28,31 itd., itd.), te ne bi bilo čudo da je ekavski oblik unio i u štampani tekst *Legende*. Tako se mogu protumačiti još ekavizmi: *devacъ* st. 77 i *svedokovalъ* st. 78.

¹¹ C. Verdiani, Il codice Dalmatico-Laurenziano, str. 147.

¹² C. Verdiani, Il codice Dalmatico-Laurenziano, str. 47.

¹³ M. Hraste, Crtice o Marulićevoj čakavštini, Zbornik Marka Marulića, JAZU, Zagreb 1950, str. 251—252. A. Mladenović, Fonetske i morfološke osobine Marulićevog jezika, Godišnjak filozofskog fakulteta u Novom Sadu, knj. II (1957), str. 92; isti, O jeziku Marulićevih poslanica, Godišnjak filozofskog fakulteta u Novom Sadu, knj. V (1960), str. 133.

Oba ta oblika u tekstu Laurencijanskog zbornika dolaze u ikavskom obliku: *diuac* i *suidochoual*.¹⁴ u *Transitu* međutim potvrđeni su samo ekavski oblici *děvacъ*¹⁵ 12, *oba devca* 27, *devcemъ* 180, dok su ekavski oblici od korijena *svědok* – mnogo češći od ikavskih. Nema sumnje dakle da su oblici *devacъ* i *svedokovalъ* korektorovu jezičnom osjećaju bili bliži, te ih je – i to vjerojatno nesvjesno – unio i u štampani tekst. Jednako se tako u senjskoj varijanti *Legende* može protumačiti ekavski oblik *mesto* st. 128, pored oblika *misto* st. 132, (u) *misti* st. 79 i *naměsto* st. 108 (*Legenda* u Laurencijanskom zb. ima te oblike samo *i*) jer u *Transitu* oblici korijena *měst-* dolaze samo s refleksom *e*.¹⁶ Apstrahiramo li dakle nekoliko spomenutih ekavskih oblika u štampanom tekstu *Legende*, koje je, kao što smo mogli zaključiti, unio sam senjski korektor, onda vidimo da refleks jata *Legendu* veže za istočno čakavsko jezično područje, jer su ikavski oblici karakteristični za nj. U prijevodu *Transita* naprotiv vrlo se često isprepliću ekavski i ikavski oblici u riječima istoga korijena. Miješanje ikavskih i ekavskih oblika karakteristično je za zapadnočakavsko jezično područje (i to jugozapadno). To pokazuje da je *Transit* prevodio čakavac sa jugozapadnog čakavskog područja.

Druga markantna jezična crta koja *Legendu* veže za istočnočakavsko područje jest instrumental imenica ženskog r. *a-* promjene, pridjeva i povratno-posvojne zamjenice *se*: imenice žen. r. *a-* promjene, zatim pridjevi ženskog roda i povratno-posvojna zamjenica *se* u instrumentalu jednine imaju samo nastavak *-omъ* (kao i u Marulićevu jeziku): *veromъ* st. 20, *kožomъ* st. 40, *n(e)b(e)skomъ* *radostju* st. 141, *božiomъ* st. 142, *sa sobomъ* st. 113. Nastavak *-u* nije potvrđen ni jedan put. U *Transitu* naprotiv preteže u tom padežu nastavak *-u*. A to je karakteristično za spomenike sa zapadnočakavskog jezičnog područja.

Zanimljiv je nadalje ovaj leksički podatak: u *Transitu*, i to u onom dijelu koji govori o životu sv. Jeronima (Vita) i njegovu čudu sa lavom, za magarca se upotrebljava samo riječ *osal*, *oslak* (npr.: *da bi vodil na pašu i čuv(a)l ednoga nih oslaka* 13, *zgodil se da edno kratъ pasući se oslu a lav usnu* 13, *lav probudiv sě i osla*

¹⁴ C. Verdiani, o. c., str. 49.

¹⁵ Dva naredna primjera pokazuju da jat ovdje treba čitati kao *e*. Za izdanja senjske glagoljske štamparije karakteristična je pojava, koja ima svoju tradiciju i u starijim rukopisima, da se izvorno *e* često bilježi jatom.

¹⁶ U Legendi dolaze još oblici *lětъ* st. 23 i *četiri lěta* st. 55 pisani sa jatom. Da oba oblika treba čitati sa ikavskim refleksom, pokazuje stih 125 gdje čitamo: *sto litъ* i stih 124: *po vsa lita*. Valja spomenuti da u *Transitu* oblici od korijena *lět-* dolaze samo sa *e* ili s jatom.

ne videći 14 itd.), a u *Legendi* pak samo riječ *tovar*, *tovarac* (*Lavъ poče hoditi s to v (a) r c e m ъ u paše* st. 103, *Da nigda pozaspavъ tovarca ne ugleda* st. 105, *Oni to bihu tadъ tovara odveli* st. 115). I jedna i druga riječ — *osal*, *tovar* — imaju isti broj slogova te se upotreba riječi *tovar* u *Legendi* ne bi mogla tumačiti metričkim razlozima. Razlog prije valja tražiti u tome što je prevodiocu bila bliža riječ *osal*, *oslak*, dok je autoru *Legende* bliža riječ *tovar*, *tovarac*. Riječ *osal*, *oslak* upotrebljava se na zapadnočakavskom jezičnom području, kao što možemo vidjeti iz potvrda u Akademijinu Rječniku pod *oslak*, *osao*. Riječ *tovar*, *tovarac* običnija je na istočnom području. O tome svjedoče također potvrde u Akademijinu Rječniku. Među tim potvrdama nalaze se i one iz Marulićeva jezika.

Nije na odmet spomenuti i to da je u *Legendi* potvrđena riječ *drum* u stihu: *Paki potomъ togai viděvъ drumomъ gruduć* (!). Taj se stih odnosi na čudo sv. Jeronima s lavom i govori kako su trgovci idući *drumomъ* opazili samoga »tovarca« i povelili ga sa sobom. To mjesto u *Transitu* glasi: *i mimohodeći tržci s kamilami timъ putěmъ i videći da ta oslakъ biše sam...* 13. Prevodilac *Transita* mjesto riječi *drum* upotrebljava riječi *put* i *cesta* 170; riječi *drum* nema u *Transitu*. Ali je nalazimo npr. kod Marulića.

Tehnika prevođenja, spomenuti sadržajni i jezični elementi pokazuju dakle da prevodilac senjskog *Transita* sv. Jerolima nije i autor stihova kojima završava njegov prijevod. Po uzoru na svoj talijanski predložak, koji završava molitvom sv. Jeronimu u stihovima, kao što smo rekli, mjesto da te stihove prevodi senjski je prevodilac spretno upotrebio već poznate mu naše stihove o sv. Jeronimu.

Da su stihovi u štampanom *Transitu* naša originalna tvorevina, pretpostavio je još prof. Ivšić, kao što smo spomenuli.¹⁷ Franjo Fancev ih pripisuje Marku Maruliću.¹⁸ Prof. Carlo Verdiani smatra da je iste stihove što se nalaze u hrvatsko-latiničkom zborniku napisao Marko Marulić.¹⁹ Spomenuli smo također da se prof. F. Švelec detaljno pozabavio pitanjem autorstva *Legende o sv. Jeronimu* u radu: »Autor dvanaesterache legende o svetom Jeronimu« (Ivšićev zbornik, Zagreb 1963)²⁰ i na temelju analize stila, jezika i versifi-

¹⁷ S. Ivšić, Hrvatska glagoljska legenda o sv. Jeronimu, Nastavni vjesnik XXXIX, Zagreb 1930, str. 3.

¹⁸ F. Fancev, Nova poezija Splitsanina Marka Marulića, Rad JAZU, br. 245, Zagreb 1933, str. 10, bilješka 14.

¹⁹ C. Verdiani, Prose e versi inediti di Marco Marulo, Ricerche slavistiche, vol. VI, str. 140.

²⁰ F. Švelec, o. c., str. 353—362.

kacije pokazao da je pjesmu napisao Marko Marulić. Mislim da nakon te analize nema razloga sumnjati da bi autor dvanaesteračke *Legende o sv. Jeronimu* mogao biti Marko Marulić. Takvoj tvrdnji idu u prilog i naša ispitivanja odnosa *Legende* prema *Transitu*. Ona pokazuju da je *Transit* prijevod štampanog talijanskog teksta, dok naprotiv takvih stihova koje čitamo na koncu *Transita* nema u talijanskim *Transitima*. Ta ispitivanja pokazuju nadalje, kao što smo vidjeli, da autor *Legende* nije preveo *Transit*. Stoga otpada pretpostavka o eventualnom Marulićevu sudjelovanju na prevođenju senjskog *Transita*.

Neće biti na odmet ako na ovom mjestu spomenemo da se danas zna za nekoliko prijepisa i varijanata pjesme »Anjelske kriposti«, tj. *Legende o sv. Jeronimu*. Prijepis te pjesme iz štampanog *Transita* nalazi se u latiničkom prijepisu *Transita* fra Lovrinca Vejanina iz god. 1670²¹ (rukopis se nalazi u Arhivu Jugoslavenske akademije u Zagrebu, sign. I b 50). Jedan se glagoljski prijepis te pjesme nalazi u Matici krštenih župe Novalje na Pagu (sada u Arhivu JAZU IX—1). Prema mišljenju prof. Vj. Štefanića pjesma je u nj upisana »možda sredinom XVIII stoljeća«.²²

Dvije varijante *Legende* nalaze se u latiničkim rukopisima. Jedan se nalazi u već spomenutom Laurencijanskom rukopisu s kraja 15. i početka 16. st. Tu je varijantu izdao u cjelini u izvornoj grafiji prof. C. Verdiani.²³

Drugu varijantu te pjesme spominje F. Fancev u navedenom radu. Fancev kaže da se pjesma »Anjelske kriposti« sačuvala »i u jednom od štampanog teksta nezavisnom prijepisu iz sredine 16. stoljeća, koji je pisan negdje u srednjoj Dalmaciji, a danas se čuva u jednom zborniku miscelanea dubrovačke franjevačke knjižnice pod br. 397 (isp. štamp. Kaznačićev katalog 'Biblioteca fra Innoc. Ciulich. ...' br. 141 na str. 39—40).²⁴

Taj prijepis »Anjelske kriposti« nije do sada objavljen. Zahvaljujući susretljivosti o. Vinka Malaja, bibliotekara u knjižnici Male braće u Dubrovniku, saznala sam da se spomenuti zbornik miscelanea nalazi i sada²⁵ u knjižnici Male braće u Dubrovniku i to pri-

²¹ O odnosu Vejaninova prijepisa prema senjskom izdanju v. Vj. Štefanić, o. c., str. 104.

²² Vj. Štefanić, o. c., str. 150. O tom prijepisu i njegovu odnosu prema senjskom izdanju v. također u tom radu, str. 150—151.

²³ C. Verdiani, *Il codice Dalmatico-Laurenziano...*, str. 47—50.

²⁴ F. Fancev, o. c., str. 10—11, bilješka 14.

²⁵ Naime u bibliografiji M. Brleka, Rukopisi knjižnice Male braće u Dubrovniku, knj. I, Hrvatska bibliografija niz C. knj. 3, JAZU, Zagreb 1952, taj zbornik nije registriran.

vremeno pod brojem 589. U tom se zborniku od str. 323—368 nalazi umetnut rukopis formata 15x21 cm. U njemu se, među ostalim, nalaze na str. 352—354 i »Versi od sfetoga Hierolima«. To je u stvari znatno skraćena verzija Legende (ima svega 52 stiha). Kako ti stihovi nisu objavljeni, dat ćemo ih u izvornoj grafiji:

Versi od sfetoga Hierolima

- 352 Huale Hierolima || sfeta uciteglia
 uzayde* s choyma || slauit stuoriteglia
 Che yer sfe ne umim || pocitat ne moghu
 pomoch day da umim || zahualiti boghu
 Chi miloſt tachouu || Ĥoti dati gnemu
 poslia chachouu || necha sfitu semu
 Razum schupi u gnem || ter izuarſtnu mudroſt
 sfeta pisma po gnem || da proſine miloſt
 Prorochoua otayna || charſtoue pritaci
 nam su sad nahayna || yer gih on stumaci
 Sfu chgnighu latinschu || i gharschu umise
- 353 i yosche xudiyschu || ureſen sfim bisſe
 Poluuirce dobi || iſtinu ucechy
 gnih blude i zlobi || na priſtech li stechy
 [Criku]a se raduye || da po gnem oteta
 I gnegha napriduye || po chom chye bit ſfeta
 Nauche slidechy || che on sfe ispuni
 Vazda se trudechy || i chgnige napuni
 Trideset ne bise || lit yoschie sfarsio
 Chada ga poctise || da bude nosio
 Gardinalschy chlobuch || izuarſna poctenya
 i sfitu na ſſa obuch || dil ſlafna noſenya
 Da yere dobrih caſt || ne nauide zalih
 Ghorcinu i neſlaſt || chy more u zuali
 Zloglaſit gha yaſſe || tere raspraugliati
 Zato ne poſtaſſe || ya se otpraſgliati
 I poyde od rima || cha yerozolimi
 da bude ſa ſfima || dobar meu dobrimi
 Nayparuo potece || V puſtignſchu ghoru
 od gliudi dalecce || chinechy pochoru

* Iz tehničkih razloga znak Ÿ reproduciran je znakom y.

Ne stechy u pochoy || ni dayuch tilu slajt
 da tarpech glad i znoy || dobi sfachu napajt
 Poſtechy molechy || trudech se sfachi cas
 po suncu hodechy || ocarnil bise vas
 354 Zglobi se oflabile || mesa ne imihu
 choſti se pouile || chosom liſto bihu
 Da chada zaydise || o boghu mislifi
 osam dan minise || nistar ne ochusifsi
 Sita bise dusa || slasti neizrecene
 che tiho se ochusa || xelech yu uene
 Via se na nebi || gdi se sfi vesele
 naticem u sebi || plachase od xeglie
 Chogha sfi Narodi || cudno uznasahu
 i chacho se zghodi || zuiri mu slusahu
 Zatim bi ochrugnen || nebeschom Radostiu
 i slaſtyu napugnen || nebeschom miloſtiu
 O blaxeni pope || oda zla brani nas
 slidit tuoye stope || vazda pomol za nas
 Da gdi si sada ti || v uicgnoy sfitloſti
 budemo tuy i mi || po boxgioy Miloſti
 Chomu se chlagnamo || cinech chrixa zlamen
 i nica padamo || gnegha slauech Amen.

U Dubrovačkom zborniku — i to u dijelu gdje se nalaze i naši versi o sv. Jeronimu — nalazi se i prozna legenda o sv. Dujmu. Tu je legendu objavio A. Leskien.²⁶ On smatra da je dio Dubrovačkog rukopisa od str. 323—368 (dakle i naše stihove) pisala ista ruka u 16. st.; da je to kopija starijeg predloška i da predložak potječe iz Splita.²⁷

Ne samo što pjesma »Anjelske kriposti« u Dubrovačkom zborniku dolazi u skraćenom obliku, nego ima i drugih razlika po kojima se može vidjeti da je ona doista nastala neovisno o štampanom tekstu. Među razlikama treba svakako spomenuti onu u 6. stihu. Taj stih u senjskom *Transitu* iz god. 1508. glasi: *Vzaide s korma*.²⁸

²⁶ A. Leskien, Eine altkroatische Legende vom heil. Domnius, Archiv für slavische Philologie, IV, str. 427—433.

²⁷ »Diese reichen von p. 323—368 des Bandes und sind alle von einer Hand geschrieben, wie mir scheint, im XVI. Jahrh... Man wird sicher annehmen können, dass, wenn nicht diese Copie, so doch das Original aus Spalato stammt, da der H. Dujam dessen Schutzpatron ist, und noch jetzt in dieser Stadt čakavisch gesprochen wird«, Leskien, o. c., str. 427—428.

²⁸ Prema čitanju prof. Ivšića: *s kor(i)ma*, o. c., str. 5.

hv(a)lit stvoritela. Vejaninov latinički prijepis iz god. 1670. u tom stihu umjesto *s korma* ima *iz skorma*, a u spomenutom glagoljskom prijepisu u Matici krštenih župe Novalje na Pagu iz 18. st. imamo *ishora (izaide ishora)*. Međutim u Laurencijanskom zborniku 6. stih glasi: *izide s choima hualit stuoritegla*, a u Dubrovačkom zborniku: *uzayde s choyma slauit stuoriteglia*. Navedeni nam podaci pokazuju da je oblik *s korma* u senjskom *Transitu* u stvari štamparska greška, koju su još pogoršali Vejaninov i Novaljski prijepis. Naprotiv prijepisi *Legende*, koji su nastali neovisno o štampanom tekstu (u Laurencijanskom i Dubrovačkom zborniku), imaju *s koji-ma*, što smislu navedenog stiha bolje i odgovara.

U zaključku bismo mogli reći: 1. da dvostrukorimovana dvanaesteračka *Legenda o sv. Jeronimu* nije prevedena iz talijanskog predloška, iako je *Transit*, uz koji se ona našla, doslovni prijevod talijanskog štampanog *Transita*; 2. da prevodilac *Transita* nije autor *Legende*; 3. da bi njen autor, kao što je to pokazao prof. F. Švelec u spomenutoj studiji, mogao doista biti pjesnik Marko Marulić i 4. da Marko Marulić nije učestvovao u prevođenju senjskog *Transita*.

Zusammenfassung

DIE VERSIFIZIERTE LEGENDE VOM HL. HIERONYMUS

Der Gegenstand dieser Abhandlung ist die in Zwölfsilben-Versen geschriebene Legende, welche am Ende des glagolitischen Buches »Transit sv. Jerolima« in Senj im Jahre 1508. gedruckt worden ist. Diese Legende wurde zuerst von Professor Stjepan Ivšić bemerkt und in lateinischer Transliteration veröffentlicht (Nastavni Vjesnik XXXIX, Zgb 1930); obwohl das Transit eine Übersetzung ist, setzte Professor Ivšić voraus es handle sich bei der Legende um ein originelles Werk. Um dies festzusetzen sollte man — nach der Meinung des Autors dieser Abhandlung — alle italienischen und lateinischen Transit-Ausgaben nachprüfen. Carlo Verdiani (Ricerche slavistiche, vol. VI, Jahr 1958.) und F. Švelec (Ivšićev zbornik, Zagreb 1963) glauben der Autor der Legende wäre Marko Marulić. Vjekoslav Štefanić (Radovi Staroslavenskog instituta, Zagreb, Band 5, 1964) erwähnt eine eventuelle Möglichkeit, dass Marulić an der Übersetzung teilgenommen hatte. In der vorliegenden Abhandlung wird gezeigt: 1. dass die Legende aus keiner italienischen Vorlage übersetzt wurde (obwohl das Transit, in welchem sich die Legende befindet, eine genaue Übersetzung aus dem gedruckten italienischen Transit ist); 2. dass der Übersetzer des Transits mit dem Autor der Legende nicht identisch ist; 3. es bestehe die Möglichkeit dass Marko Marulić der Verfasser der versifizierten Legende war; 4. Marulić hätte keinen Anteil an der Übersetzung des Transit von Senj.